

Modeling the Consequences of Second Home Tourism Expansion in Rural Areas and its Influence on Local Community's Satisfaction (Case Study: Ghamsar District of Kashan County)

Sedigheh Kiyani Salimi*¹ – Mohsen Shaterian²

1- Assistant Prof. in Geography and Ecotourism, University of Kashan, Kashan, Iran.

3- Associate Prof. in Geography and Ecotourism, University of Kashan, Kashan, Iran.

Received: 16 October 2016

Accepted: 8 June 2017

Extended abstract

1. INTRODUCTION

Throughout the world, and particularly in advanced countries, second homes are very popular. Similarly, in Iran, in line with the global boost, the number of second homes has increased significantly. Ghamsar district, adjacent to such big cities as Tehran and Kashan, is one of the prominent natural attractions in Iran which accommodates many second home tourists, owing to its clement weather in summer. The characteristics of second home tourism, such as long stays in the region, indicates that some effects manifest themselves more obviously. Therefore, the present research tries to investigate the effects of expansion of second home tourism on the economic, social, environmental and physical structure of the region.

2. THEORETICAL FRAMEWORK

Second home tourism is a type of tourism which affects rural and urban societies in various ways, through increasing the number of summer or vacation home owners. It can be said that second home tourism is a continuous, permanent process which can at least help protect the existing jobs in local communities, due to an influx of tourists and the concomitant increased demand. A crucial prerequisite for second home tourism in the local economy is that second homes and places of permanent residence should be distant enough. Varied approaches to tourism, such as mass tourism, economic, geospatial, and society based tourism have been considered. Expansion of tourism with a concurrent attention to environmental, economic and social aspects was

proposed so that along with a regard for the environment, economic development and expansion of social justice are also taken into consideration, as none of the previously mentioned approaches is comprehensive and each emphasizes a particular aspect of tourism.

3. METHODOLOGY

The present study is an applied - developmental one and uses a descriptive-analytical methodology through survey. Therefore, in addition to library method, field research has also been utilized. The population of the research consists of 9225 residents of Ghamsar. The sample size was determined to be 198, using Cochran's formula. The data for the present study was gathered using questionnaires. The validity of the questionnaire was established through face validity. Cronbach's alpha was used to determine the reliability of the questionnaire. The study presents a model of the consequences of the expansion of second home tourism and its influence on local community's satisfaction in Ghamsar district, using a survey approach and structural equation modelling.

4. DISCUSSION

In the present study, the effects of second home tourism expansion in Ghamsar district was investigated and the degree of its influence on local community's satisfaction was analyzed. The results of the independent sample *t*-test reveal that the influence of economic, environmental and physical indicators are statistically significant and that the expansion of second home tourism has affected all the mentioned indicators. In order to assess the statistical significance of the observed difference among economic, environmental, social and

*. Corresponding Author: s.kiani@kashanu.ac.ir

physical indicators, one-way ANOVA was used. The findings indicate an inequality in the average influence of second home expansion in Ghamsar. Scheffe's post hoc test reveals that the average influence of physical, social and economic indicators is the same, and, hence, are subsumed within a single category. However, the average influence of environmental effects is placed in a different category.

5. CONCLUSION

The findings of the second order model indicate that the economic, environmental, social and physical factors are capable of capturing the effects. A more detailed presentation of the findings of the research is as follows: the economic indicator takes the lion's share in explaining the effects of second home tourism expansion. The factor loading for social effect of second home tourism expansion was determined to be 0.92. The physical influence of the presence of second homes

in the region was analyzed using four factors. This indicator explains 0.62 of variation of second home tourism expansion effects. Environmental effects of the expansion of second home tourism were analyzed using indicators of increased pollution of water and soil resources, increase in garbage production, and encroachment upon nature (rivers, pastures, mountains, etc.). The resultant negative factor loading denotes the negative environmental effect of the expansion of tourism in the region. Finally, the findings of the structural equation modeling show that expansion of tourism has played a significant role in the satisfaction of local residents, with a factor loading a 0.47 and a significance level of 0.000. Therefore, with a confidence level of 99 percent, it can be said that expansion of tourism has influenced the satisfaction of the local residents.

Key words: Rural tourism, satisfaction, local community, Ghamsar District, Isfahan Province.

How to cite this article:

Kiyani Salmi, S., & Shaterian, M. (2017). Modeling the consequences of second home tourism expansion in rural areas and its influence on local community's satisfaction (Case study: Ghamsar District of Kashan County). *Journal of Research & Rural Planning*, 6(2), 191-209.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.59574>

مدل‌سازی پیامدهای گسترش گردشگری خانه‌های دوم بر مناطق روستایی و اثر آن بر رضایت جامعه محلی (مطالعه موردی: بخش قمصر شهرستان کاشان)

صدیقه کیانی سلمی^۱ - محسن شاطریان^۲

۱- استادیار جغرافیا و اکوتوریسم، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

۲- دانشیار جغرافیا و اکوتوریسم، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۸ خرداد ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: ۲۷ مهر ۱۳۹۵

چکیده

هدف: از انجام تحقیق، بررسی و تبیین پیامدهای گسترش گردشگری خانه‌های دوم و اثر آن بر رضایت جامعه محلی در بخش قمصر است. **روش:** در این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی و به‌کارگیری مدل‌سازی معادلات ساختاری به ارائه الگویی از پیامدهای گسترش گردشگری خانه‌های دوم و اثر آن بر رضایت‌مندی جامعه بومی در بخش قمصر اقدام شد. جامعه آماری تحقیق ساکنان بخش قمصر است که با استفاده از فرمول کوکران نمونه‌ای به حجم ۱۹۸ نفر انتخاب و با ابزار پرسش‌نامه مورد مطالعه قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از مدل عاملی مرتبه دوم نشان می‌دهد که سه عامل اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و کالبدی قادرند اثرات گسترش خانه‌های دوم گردشگری را اندازه‌گیری کنند. عامل اقتصادی بیشترین سهم را در تبیین اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم به دست آورده است. بار عاملی اثرات اجتماعی توسعه گردشگری خانه‌های دوم ۰/۹۲ به دست آمده است. اثرات کالبدی ناشی از حضور خانه‌های دوم در منطقه با استفاده از چهار نماگر مورد بررسی و سنجش قرار گرفته است. این شاخص ۰/۶۲ اثرات گسترش گردشگری خانه‌های دوم را تبیین می‌کند. بار منفی محاسبه‌شده نشان‌گر اثرات منفی زیست‌محیطی توسعه گردشگری در منطقه است. در نهایت، یافته‌های حاصل از مدل ساختاری نشان می‌دهد که توسعه توریسم نقش مهمی در رضایت‌مندی ساکنان محلی ایفا کرده است. این اثرگذاری با ۰/۴۷ دارای سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ بوده است.

محدودیت‌ها: محدودیت اصلی پژوهش حاضر عدم دسترسی به اطلاعات خانه‌های دوم و لزوم بررسی‌های متعدد میدانی در منطقه مورد بررسی است. **راهکارهای عملی:** گردشگری روستایی تحت تأثیر ابعاد اقتصادی، محیطی، اجتماعی و کالبدی می‌باشد و برای برنامه‌های توسعه گردشگری لازم است مجموع عوامل فوق مد نظر قرار گیرد؛ به نحوی که اثرات مثبت تقویت و اثرات منفی پیشگیری و کنترل شود. به این ترتیب، رضایت‌مندی حداکثری جامعه محلی به عنوان ضرورتی انکارناپذیر برای توسعه موفق گردشگری تحقق می‌یابد.

اصالت و ارزش: در پژوهش‌های مختلف، پیامدهای گسترش خانه‌های دوم مورد توجه قرار گرفته؛ اما تأثیر آن بر رضایت جامعه محلی بررسی نشده است، در تحقیق حاضر سعی شده همه ابعاد به صورتی جامع و سیستمی که نگرشی جغرافیایی است مورد توجه قرار گیرد و اثر آن بر رضایت جامعه محلی سنجیده شود. **کلیدواژه‌ها:** گردشگری روستایی، رضایت‌مندی، جامعه محلی، بخش قمصر، استان اصفهان.

ارجاع: کیانی سلمی، ص. و شاطریان، م. (۱۳۹۶). مدل‌سازی پیامدهای گسترش گردشگری خانه‌های دوم بر مناطق روستایی و اثر آن بر رضایت جامعه محلی (مطالعه موردی: بخش قمصر شهرستان کاشان). *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۶(۲)، ۱۹۱-۲۰۹.
<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.59574>

۱. مقدمه

۱.۱. طرح مسأله

با وقوع تحولات ساختاری در عرص گردشگری در سطح کشور و به ویژه رواج گردشگری در نواحی روستایی پیرامون شهرهای بزرگ، احداث خانه‌های دوم با خانه‌های تعطیلات با هدف گذراندن اوقات فراغت در روستاهای بیلاقی کشور آغاز شده است (عنابستانی و خوش‌چهره، ۱۳۹۴، ص. ۱۰۹). سابقه شکل‌گیری خانه‌های دوم به دوران کلاسیک برمی‌گردد که مردمان اجتماع برای لذت و آرامش و اغلب برای فرار از گرمای نامطلوب تابستان در محل سکونت آن‌ها، به سکونت‌گاه‌های دیگری پناه می‌بردند؛ اما فراوانی و مقبولیت خانه‌های دوم، پدیده‌ای است که به سال‌های بعد از ۱۹۴۵ متعلق بوده و تأثیر درآمد کافی افراد و داشتن وقت آزاد برای صرف این درآمد در راه اوقات فراغت گسترش روزافزون یافته است. این شرایط در پی بهبود وسایل نقلیه به افراد اجازه داد تا به خرید خانه‌های دوم براساس تبعیت از مد، تمایل به استفاده از محیط سالم و سرمایه‌گذاری اقدام کنند (فشارکی، ۱۳۷۳، ص. ۲۵۷). تحقیقات جهانی نشان می‌دهد که خانه‌های دوم نقش مهمی در گردشگری شهری و رفاه بسیاری از مردم کشورهای پیشرفته دارد (هال و مولر، ۲۰۰۴، ص. ۱۸).

مالکان خانه‌های دوم همان گردشگران هستند و به همین دلیل تأثیرات گردشگری خانه‌های دوم نیز مانند تأثیرات دیگر شکل‌ها و الگوهای گردشگری و مهم‌ترین پیامد توسعه گردشگری در نواحی روستایی محسوب می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۲، ص. ۶۰). برخی از متخصصان خانه‌های دوم را با مفهوم «خرده‌شهرگرایی فصلی» پیوند می‌زنند و آن را ذیل این مفهوم توضیح می‌دهند (فشارکی، ۱۳۷۳، ص. ۲۵۷). گسترش خانه‌های دوم در اکثر کشورهای جهان، به‌ویژه در کشورهای پیشرفته (مانند سوئد و سایر کشورهای اسکاندیناوی) از رونق زیادی برخوردار است (فیروزنیا، افتخاری و ولی‌خانی، ۱۳۹۰، ص. ۱۵۸). در ایران نیز هم‌سو با فرآیند افزایش تعداد خانه‌های دوم در سطح جهان تعداد خانه‌های دوم افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است. هرچند آمار دقیقی از تعداد خانه‌های دوم در ایران وجود ندارد، مشاهدات انجام‌گرفته و ملاحظه تحقیقاتی که در این حوزه انجام گرفته، نشان‌گر گسترش تعداد ویلاها در روستاها به‌ویژه

روستاهای واقع در نواحی خوش آب و هوا است. گردشگری خانه‌های دوم به عنوان بخش مهمی از گردشگری روستایی اگر به نحوی مناسب برنامه‌ریزی و مدیریت شود، می‌تواند خالق یا محرک یک فرآیند توسعه‌یافتگی برای حصول به پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی در کلیه زیر شاخه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و خود صنعت گردشگری باشد. در برخی کشورها، گردشگری روستایی از طریق مالکیت خانه‌های دوم ابزاری برای توسعه پایدار قرار می‌گیرد (رضوانی و صفایی، ۱۳۸۴، ص. ۱۱۱). توسعه گردشگری در نواحی روستایی از یک طرف می‌تواند نقش مهمی در متنوع‌سازی اقتصاد جوامع روستایی داشته و زمینه‌ساز توسعه پایدار روستایی باشد و از سوی دیگر، وسیله‌ای برای تحریک رشد اقتصاد ملی به حساب آید (شریف‌زاده و مرادی‌نژاد، ۱۳۸۱، ص. ۵۳)؛ علاوه بر این گردشگری روستایی، می‌تواند موجبات بهبود فرآیند توسعه روستایی را با ایجاد فعالیت‌های مکمل بخش کشاورزی، اشتغال‌زایی و افزایش درآمدهای خانوارهای روستایی در بستر مشارکت روستایی در فرآیند پذیرش توریسم امکان‌پذیر سازد (شهیدی، اردستانی و گودرزی، ۱۳۸۸، ص. ۱۰۴).

با توجه به شرایط اقلیم بیابانی و نیمه‌بیابانی حاکم بر بخش گسترده‌ای از کشور، فرهنگ بیلاق‌نشینی و داشتن خانه‌های دوم در نواحی روستایی و خوش آب‌وهوای مجاور شهرهای بزرگ، قدمتی دیرینه دارد. بخش قمصر در مجاورت شهرهای بزرگی چون تهران و کاشان، یکی از کانون‌های ممتاز جاذبه‌های طبیعی است. متوسط دمای سالانه شهر از مناطق مجاور تا حد زیادی پایین‌تر است. از حیث میزان بارش، بارندگی در ارتفاعات قمصر نزدیک به دو برابر بارندگی در کاشان است و حتی نسبت به سایر ایستگاه‌های کوهستانی مجاور از میانگین بالایی برخوردار است. میزان رطوبت نسبی بالای هوا، زمستان‌هایی سرد؛ ولی با سرمای ملایم و تابستان‌هایی معتدل و موقعیت آب‌وهوایی مطلوب، وضعیت دل‌پذیری را در حاشیه کویر به ارمغان آورده است. موارد ذکرشده به همراه بیلاقی بودن منطقه سبب حضور خانه‌های دوم گردشگری بسیاری است. خصوصیات گردشگری خانه‌های دوم، مانند اقامت طولانی در منطقه نشان‌گر آن است که برخی تأثیرات نمود بارزتری دارند. در نتیجه، مطالعات پویا، نظام‌مند و گسترده مربوط به تبعات اقتصادی گردشگری

دوم در حوزه‌های جنگلی - کوهستانی شمال کشور را طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۴۵ مورد تحلیل قرار داده است. یافته‌ها نشان می‌دهد با برنامه‌ریزی کاراً می‌توان از گردشگری خانه‌های دوم در راستای بهبود رفاه و توسعه اجتماعی و اقتصادی روستاهای منطقه جنت رودبار بهره برد. آمار و برنجکار (۱۳۸۸) به تحلیل جغرافیایی روند گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی شهرستان بندر انزلی پرداخته‌اند. نتیجه مطالعات نشان می‌دهد گسترش خانه‌های دوم در این شهرستان عموماً متأثر از شرایط جغرافیایی ناحیه و برنامه‌ریزی‌های موضعی (مثل منطقه آزاد) می‌باشد. عنابستانی (۱۳۸۸) به بررسی آثار کالبدی خانه‌های دوم بر توسعه روستاهای ییلاقی شهر مشهد پرداخته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که شکل‌گیری خانه‌های دوم در دهه‌های اخیر با پیامدهای کالبدی گوناگون مانند تغییر کاربری باغات و مزارع، تجاوز به حریم رودخانه‌ها و تغییر چشم‌انداز روستایی همراه بوده است. صیدایی، خسروی نژاد و کیانی (۱۳۸۹) در پژوهش خود در باغ‌بهداران بیان می‌کنند تمایل شهروندان برای گذران اوقات فراغت در این آن زیاد است که منجر به سرمایه‌گذاری بخش خصوصی شده است. عنابستانی (۱۳۸۹) در مقاله «فرآیند شکل‌گیری و عوامل مؤثر در پیدایش خانه‌های دوم پیرامون کلان‌شهر مشهد»، مطرح می‌کند که وجود انگیزه‌های اقتصادی و اجتماعی دیگری سبب حضور مالکان غیربومی در منطقه شده است. فاضل نیا، کیانی، رمضان زاده لسبویی و افشار عمرانی (۱۳۹۰) در تحلیل اثرات خانه‌های دوم بر ساختار روستای توریستی برسه در شهرستان تنکابن از نظر جامعه میزبان در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی- محیطی نشان داد رضایت جامعه میزبان از حد متوسط پایین‌تر است. فیروزنیا، رکن‌الدین افتخاری و ولی‌خانی (۱۳۹۰) به بررسی پیامدهای گسترش ویلاسازی (خانه‌های دوم) در دهستان تاررود پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد پیامدهای منفی اقتصادی، اجتماعی و کالبدی ناشی از گسترش خانه‌های دوم در منطقه مورد مطالعه بیش از آثار مثبت آن است. رضوانی، اکبری‌ان رونی‌زی و بدری (۱۳۹۰) به تحلیل مقایسه‌ای آثار اقتصادی گردشگری خانه‌های دوم با گردشگری روزانه بر نواحی روستایی شهرستان شمیرانات، با رویکرد توسعه پایدار پرداخته‌اند. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد براساس دیدگاه ساکنان محلی، تأثیرات اقتصادی

خانه‌های دوم در جوامع میزبان، موضوعی است که می‌باید مورد بررسی علمی دقیق و عمیق قرار گیرد. بنابراین، در این پژوهش سعی بر آن است اثرات گسترش گردشگری خانه‌های دوم بر ساختار اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی منطقه مورد بررسی قرار گیرد. اهمیت و ارزش تحقیق معطوف به این مسأله است که با شناسایی، برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح فرصت‌های موجود در منطقه قمصر برای تأمین نیازهای فراغتی گردشگران، تجدید حیات اقتصادی و اجتماعی منطقه مهیا می‌شود.

۲.۱. پیشینه نظری تحقیق

توجه به مطالعات صورت‌پذیرفته داخلی و خارجی کمک بسیاری به دریافت اطلاعات و حقایق بیشتر و نیز شناخت روش‌ها و عقاید جدیدتر می‌کند. با توجه به ضرورت مطرح‌شده در ادامه بخشی از مطالعات انجام‌شده ارائه می‌شود.

فشارکی (۱۳۷۳) ضمن بررسی گردشگری روستایی، به خانه‌های دوم به عنوان بخشی از گردشگری روستایی توجه کرد. وی تأثیرات اقتصادی خانه‌های دوم را شامل اشتغال‌زایی، افزایش دادوستد، کسب سرمایه و تأثیرات اجتماعی آن را ایجاد رقابت و ازبین‌رفتن پیوستگی جامعه روستایی، تغییر مفهوم کار، تعارض اجتماعی و فرهنگی می‌داند. حسینی ابری (۱۳۸۰) معتقد است گسترش این پدیده در کشور ایران به صورت خودجوش و فاقد نظارت برنامه‌ریزی شده است. رضوانی (۱۳۸۲) ماهیت، ابعاد و روند ایجاد و گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی شمال تهران را مورد تحلیل قرار داده است. نتایج مطالعات نشان می‌دهد گسترش این پدیده در نواحی روستایی عمدتاً به صورت خودجوش و فاقد نظارت و کنترل برنامه‌ریزی شده بوده است. مهدوی حاجیلویی، قدیری معصوم و سنایی (۱۳۸۷) اقدام به بررسی نقش و تأثیر خانه‌های دوم بر ساختار اقتصادی، اجتماعی ناحیه کلاردشت کردند. یافته‌ها نشان می‌دهد که شکل‌گیری این پدیده در نواحی روستایی تأثیر چشم‌گیری بر دگرگونی‌های اقتصادی اجتماعی آن داشته است. رهنمایی، فرهودی، دیتمان و قدمی (۱۳۸۷) در بررسی ظرفیت تحمل حوزه مقصد گردشگری با تأکید بر جامعه میزبان در منطقه کلاردشت، نشان دادند با توجه به عملکرد گردشگران خانه‌های دوم، ظرفیت تحمل حوزه به آستانه خود رسیده است. گلین مقدم (۱۳۸۸) ماهیت و روند شکل‌گیری و گسترش خانه‌های

وانگ^۳ و غزالی (۲۰۰۶) هنگام مطالعه پدیده خانه دوم در هیکیو، بیان می‌کند افزایش خانه‌های دوم، موجب بهبود وضعیت بازار مسکن در ناحیه شده است؛ اما از سوی دیگر این امر، موجب افزایش قیمت مسکن نیز می‌شود. ساری، هووچالا و ساتو^۴ (۲۰۱۴) در بررسی خود با عنوان «صاحبان خانه‌های دوم و نگرش آن‌ها به آینده مزارع بادی روستایی به عنوان زمینه‌ای برای بهره‌گیری از انرژی‌های پایدار در روکولاهاتی^۵» بیان می‌کنند خانه‌های دوم نقش اقتصادی مهمی در نواحی روستایی ایفا می‌کند. سالو، گاریگا، تورنت، ویلا و فلوویا^۶ (۲۰۱۴) به بررسی اثر قیمت هتل و خانه‌های دوم بر ارزیابی گردشگران از ویژگی‌های عمومی و اختصاصی تسهیلات اقامتی پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد مکان تسهیلات اقامتی عاملی اثرگذار بر قیمت آن‌هاست. لیو^۷ (۲۰۰۶) در گردشگری در مناطق روستایی کداه^۸، مالزی به بررسی اثرات گردشگری بر محیط‌های بیوفیزیکی، اجتماعی- اقتصادی و ظرفیت تحمل فیزیکی و محیطی منطقه پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد از اوایل دهه ۱۹۸۰ در کشور مالزی توجه بیشتری به اثرات اجتماعی فرهنگی گردشگری، در میان محققان شده است. کالتنبورن و ادگیر^۹ (۲۰۰۹) در بررسی تأثیر نگرش مالکان خانه‌های دوم بر گزینه‌های جای‌گزین در کوه‌های نوژ، وپسالینا و پیتکانن^{۱۰} (۲۰۱۰) در خانه‌های دوم در روستاهای فنلاند و رای^{۱۱} (۲۰۱۱) در نگرش خانه‌های روستایی در پدیده خانه‌های دوم (رقابت و چالش‌ها) به بررسی دیدگاه‌های ساکنان محلی نسبت به شکل‌گیری و گسترش خانه‌های دوم و اثرات اجتماعی فرهنگی این پدیده می‌پردازند و نتیجه می‌گیرند که این خانه‌ها می‌تواند به عنوان عاملی برای گسترش توسعه پایدار در نواحی روستایی قرار گیرد. کاندو، ریورا و رلام^{۱۲} (۲۰۱۲) در محافظت از زندگی روستایی (خانه‌های دوم و جلوگیری از مهاجرت روستاییان) بیان می‌کنند تمایل مالکان خانه‌های دوم در ایالت واشنگتن آمریکا برای حفظ حریم خصوصی بر پایه الگویی از انزوای فضایی استوار شده است و این الگو به شدت تحت تأثیر تفکرات زیست‌محیطی است. نیک گالنت^{۱۳} (۲۰۱۵) به بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی بالقوه صاحبان خانه‌های دوم و تأثیر آن بر جوامع محلی در استیپتینو در شمال ساردینیا پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد گسترش خانه‌های دوم در منطقه مورد مطالعه منابع جدید ارزشی برای ساکنان به ارمغان

گردشگری خانه‌های دوم بیشتر است. رضوانی، بدری، اکبریان رونیزی و سپهوند (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی بخش رودبار قصران، خاطر نشان می‌سازد گردشگری خانه‌های دوم نقش مؤثری بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی داشته است. قدیری معصوم، حیدری و رمضان زاده لسبویی (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی روابط بین مهاجرت و توسعه گردشگری پرداخته‌اند. براساس یافته‌های پژوهش، گردشگری خانه‌های دوم در منطقه، در سطح بالایی از توسعه قرار دارد. عنابستانی، بوذرجمهری و صاحبکار (۱۳۹۱) در پژوهشی پیامدهای اجتماعی و اقتصادی توسعه گردشگری خانه‌های دوم در دهستان شیرین دره شهرستان قوچان را مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان دادند که رابطه‌ای مثبت و مستقیم بین توسعه گردشگری خانه‌های دوم و تغییرات در ابعاد اجتماعی و اقتصادی در سطح روستاهای منطقه وجود دارد. خوش‌فر، عبدالله‌پور و کریم‌زاده (۱۳۹۱) به بررسی تأثیر گردشگری خانه‌های دوم بر سرمایه اجتماعی پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که مؤلفه‌های مشارکت اجتماعی رسمی، اعتماد اجتماعی و اعتماد نهادی در روستای سیاورز (دارای خانه‌های دوم)، به طرز معنی‌داری از روستای لیره سر (فاقد خانه دوم) کمتر است. دادورخانی و محمدزاده لاریجانی (۱۳۹۲) در پژوهش خود به ارزیابی پیامدهای اقتصادی و اجتماعی حاصل از گردشگری خانه‌های دوم در روستاهای ییلاقی بخش بندپی شرقی شهرستان بابل پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد گردشگری آثار مثبت و منفی مختلفی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی منطقه برجای گذاشته است. عینالی و رومیانی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی نقش گردشگری خانه‌های دوم و تأثیرات آن بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی زیست- محیطی و کالبدی در روستاهای دارای این پدیده در دهستان حصار ولیعصر پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد از دیدگاه ساکنان دائمی رابطه گردشگری خانه‌های دوم با ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی مثبت و معنادار است.

بنجامین اس ویگراف^۲ (۲۰۰۴) در مطالعه تأثیر خانه‌های دوم بر اقتصاد روستا دریافت خانه‌های دوم، درصد زیادی از مساکن را در نواحی مورد مطالعه تشکیل می‌دهد که سبب افزایش درآمد سرانه، اشتغال و افزایش جمعیت شده است.

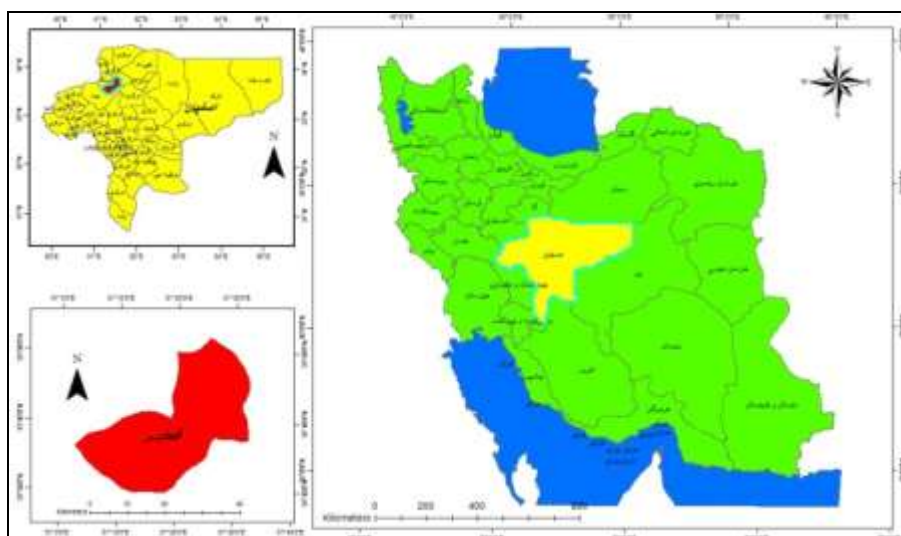
و چوگان می‌باشد. براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ جمعیت بخش قمصر ۹۲۲۵ نفر است که در قالب ۳۱۴۳ خانوار توزیع یافته‌اند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰). بررسی تحولات جمعیتی این منطقه طبق سرشماری‌های دوره‌های گذشته نشان‌دهنده نوسانات رشد جمعیت در منطقه است و باید به این نکته توجه داشت که علاوه بر جمعیت دائمی و ثابت منطقه، جمعیت غیردائم و فصلی در نیمه اول سال و به‌خصوص در موسم گل و گلاب‌گیری نیز قابل توجه و بااهمیت است. جمعیت دائم و بومی بخش قمصر طی زمان با نرخ رشد بالایی در حال کاهش می‌باشد و در مقابل، جمعیت فصلی و میهمان منطقه به صورت فزاینده‌ای در حال افزایش است. حجم جمعیت توریست قابل توجه بوده و باید به عنوان پتانسیل و نقطه مثبت تلقی شود و این خود بیان‌گر موقعیت و ویژگی‌های خاص طبیعی و فرهنگی مثبت منطقه می‌باشد. در شکل (۱) موقعیت منطقه نمایش داده شده است.

می‌آورد. کی مون وونگ و موسی غزالی^{۱۴} (۲۰۱۵) در یک تحقیق مسأله‌محور^{۱۵} با عنوان «چالش‌های بازنشستگان بین‌المللی در مقاصد خانه‌های دوم: یک تحلیل پدیده‌شناسانه^{۱۶} با استفاده از روش پدیده‌شناسی عمقی^{۱۷}» به این نتیجه می‌رسند که این شاخص‌ها می‌توانند برای افراد فعال در حوزه توسعه و بازاریابی محصول در زمینه خانه‌های دوم و همچنین، سرمایه‌گذاران بسیار سودمند باشد.

۲. روش‌شناسی تحقیق

۱.۲. قلمرو جغرافیایی تحقیق

بخش قمصر از توابع شهرستان کاشان در استان اصفهان است که بین عرض‌های جغرافیایی ۳۰' ۳۳° تا ۵۰' ۳۳° شمالی و طول‌های جغرافیایی ۵۱' ۵۱° الی ۳۰' ۵۱° شرقی قرار دارد و از دو دهستان قهرود و جوشقان قالی با مرکزیت شهر قمصر تشکیل شده است. این منطقه در کوهپایه‌ها و دره‌های کوهستانی جنوب غربی شهرستان کاشان، دارای ۲۸ روستا و آبادی و سه مرکز شهری به نام‌های قمصر، جوشقان قالی، کامو

شکل ۱- موقعیت منطقه

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

حجم نمونه محاسبه شده برای نمونه‌گیری تصادفی به تعداد ۱۹۸ نفر برآورد شد. توزیع پرسش‌نامه به صورت تصادفی در مناطق دربردارنده خانه‌های دوم صورت گرفت. به این ترتیب پرسش‌نامه‌ها در بخش قمصر و روستاهای قزآن، قهرود، حسین آباد، مسلم‌آباد جوینان و الزگ توزیع شد. شایان ذکر است توزیع پرسش‌نامه در هر یک از شهر و روستاهای منطقه

۲.۲. روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع کاربردی- توسعه‌ای بوده و روش بررسی آن توصیفی- تحلیلی و پیمایشی است. جمعیت ساکن بخش قمصر در شهر و روستاهای محدوده مورد مطالعه به تعداد ۹۲۲۵ نفر، جامعه آماری را تشکیل می‌دهد. برای تعیین حجم نمونه مورد نیاز از فرمول کوکران استفاده شده است.

داده‌های مورد نیاز این پژوهش با ابزار پرسش‌نامه کتبی گردآوری شده است. بخش اول سؤالات عمومی را شامل می‌شود و در بخش گویه‌های تخصصی نیز به سنجش تأثیرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم بر ابعاد اقتصادی، محیطی، اجتماعی و کالبدی در قالب طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت طراحی پرداخته شده است. در جدول (۱) شاخص‌ها و متغیرهای تحقیق ارائه شده است. در نهایت، این اثرات بر میزان رضایت‌مندی جامعه محلی مورد سنجش قرار گرفته است.

مورد مطالعه براساس نسبت جمعیت از جامعه آماری و نسبت از حجم نمونه بوده است. برای پاسخ‌گویی به فرضیه‌های پژوهش و تحلیل داده‌ها علاوه بر استفاده از آمار توصیفی، آزمون‌های استنباطی تی تک نمونه‌ای، انوا، پس آزمون شه فه در نرم‌افزار اسپاس‌اس و مدل‌سازی اثرات در نرم‌افزار ایموس مورد استفاده قرار گرفت.

۳.۲. متغیرها و شاخص‌های تحقیق

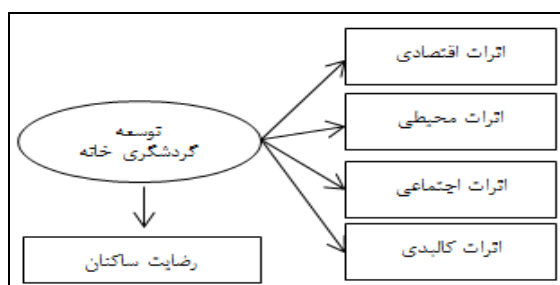
جدول ۱- شاخص‌ها و متغیرهای مورد استفاده

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

شاخص	نماگر
اقتصادی	ایجاد اشتغال، تنوع‌بخشی به منابع درآمدی خانوار و افزایش میزان آن، افزایش قیمت زمین و مسکن، قیمت کالاهای ضروری و مصرفی، بهبود بازار محصولات کشاورزی و صنایع دستی، افزایش عوارض و مالیات، توسعه سرمایه‌گذاری در منطقه.
زیست‌محیطی	آلودگی منابع آب و خاک، افزایش تولید زباله، کاهش تنوع پوشش گیاهی، رعایت‌نکردن حریم رودخانه و تخریب مراتع، کاهش کیفیت و کمیت آب.
اجتماعی- فرهنگی	حفظ آداب و رسوم محلی، مشارکت ساکنان محلی در مدیریت منطقه، مشارکت صاحبان خانه‌های دوم در تأمین هزینه‌های عمومی، میزان جرایم و ناهنجاری‌ها، رواج فرهنگ مصرفی، تغییر در ارزش‌های مردم محلی ناشی از حضور گردشگران، افزایش مهاجرت ساکنان به‌ویژه جوانان، احساس امنیت در روستا، افزایش امکانات بهداشتی، امکانات مخابراتی، وضعیت حمل‌ونقل عمومی، افزایش درک مردم محلی نسبت به حفاظت از چشم‌اندازهای طبیعی.
کالبدی	مصالح مورد استفاده در ساخت‌وسازها، سامان‌دهی و بهبود معبر و خیابان‌کنشی‌ها، توسعه زیرساخت‌های ارتباطی جاده‌ای، مرمت و بازسازی ابنیه و خانه‌های قدیمی و حفظ بافت اصیل روستایی، تغییرات کاربری در باغات و مزارع، ترافیک، ازدحام و شلوغی، الگوگیری از خانه‌های دوم در ساخت مسکن، تخریب چشم‌اندازها و زیبایی‌های طبیعی.

در بررسی روایی پرسش‌نامه از روایی صوری استفاده شد. جهت سنجش پایایی ابزار تحقیق از روش آلفای کرونباخ استفاده و مقدار این آماره برای هر دسته از متغیرها جداگانه محاسبه شد. نتایج نشان‌گر آن است که میزان پایایی برای هر یک از طیف‌ها در حد مطلوبی است. انجام پیش‌آزمون برای پرسش‌نامه‌ها قبل از شروع پرسش‌گری به اصلاح گویه‌های نامناسب کمک کرد. در جدول (۲) مقدار آماره آلفا برای هر گروه بیان شده است.

مدل مفهومی تحقیق در شکل (۲) ارائه شده است.

شکل ۲- مدل مفهومی تحقیق

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

جدول ۲- سنجش پایایی ابزار تحقیق

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

شاخص	مقدار آماره آلفا
اقتصادی	۰/۷۵
زیست‌محیطی	۰/۷۹
اجتماعی	۰/۷۹
کالبدی	۰/۷۶

۳. مبانی نظری

۳.۱. رویکردهای گردشگری

در زمینه گردشگری تا کنون رویکردهای گوناگونی مطرح شده است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: رویکرد انبوه‌گرایی،

رویکردها جامع نبوده و هر یک بر جنبه خاصی از توسعه گردشگری تأکید داشتند (زالی و اسماعیل‌زاده، ۱۳۹۳، ص. ۹۲). در جدول (۳) رویکردهای توسعه گردشگری و فرض‌ها و مسائل اساسی هر یک از آن‌ها به تفکیک بیان شده است.

اقتصادی، فضایی-جغرافیایی و اجتماع محور. توسعه گردشگری با توجه هم‌زمان بر ابعاد محیطی، اقتصادی و اجتماعی مطرح شد تا ضمن توجه به حفظ محیط زیست، بر توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی نیز اهمیت داده شود؛ زیرا هیچ کدام از این

جدول ۳- رویکردهای برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری

مأخذ: اسماعیل‌زاده، صرافی، توکلی‌نیا، ۱۳۹۰، صص. ۱۳۰-۱۲۹

رویکرد	فرض‌های اساسی و گرایش‌های مرتبط	تعریف مسأله برنامه‌ریزی گردشگری
انبوه‌گرایی	- گردشگری یک کالای اساسی است. - منابع طبیعی و فرهنگی باید بهره‌بردار شود. - صنعت گردشگری به عنوان یک تخصص محسوب می‌شود.	- چه تعداد گردشگر می‌تواند جذب و اسکان داده شود. - چگونه می‌توان بر موانع غلبه کرد. - چگونه می‌توان ساکنان محلی را متقاعد به رفتار خوب با گردشگران کرد
اقتصادی	- گردشگری همانند سایر صنایع در نظر گرفته شود. - استفاده از گردشگری در جهت ایجاد اشتغال، بهبود تجارت و غلبه بر عدم تعادل‌های اقتصادی منطقه‌ای.	- آیا گردشگری به‌عنوان قطب رشد مورد استفاده قرار می‌گیرد؟ - چگونه می‌توان بر انتخاب مصرف‌کننده تأثیر گذاشت؟ - چگونه می‌توان ارزش‌های اقتصادی را برای اهداف حفاظتی آماده کرد؟
فضایی-جغرافیایی	- گردشگری وسیله‌ای برای استفاده منابع - مبنای اکولوژیکی برای توسعه - حفاظت محیطی - حفاظت از تنوع ژنتیکی	- ظرفیت‌سازی کالبدی - فیزیکی - مدیریت گردشگر - تمرکز یا تفرق گردشگر - درک محیط طبیعی - مدیریت مناطق بکر و پارک‌های ملی
اجتماع محور	- توسعه با توجه به مباحث اجتماعی و فرهنگی - برنامه‌ریز در نقش تسهیل‌گر به جای متخصص	- درک آثار گردشگری بر اجتماع محلی چه‌طور حاصل می‌شود؟ - درک گرایش‌های اجتماع محلی در گردشگری چگونه محقق می‌شود؟

۲.۳. خانه‌های دوم

خانه دوم از دو واژه «خانه» و «دوم» تشکیل شده است (عنابستانی و خوش‌چهره، ۱۳۹۴، ص. ۱۱۲). در مورد خانه‌های دوم تعریف واحدی وجود ندارد. خانه‌های دوم یا اقامت‌گاه‌های ثانویه، به خانه‌هایی گفته می‌شود که ساکنان شهرها در نواحی روستایی خوش‌آب‌وهوا برای گذران اوقات فراغت و استراحت تدارک می‌بینند و اقامت در این نوع خانه‌ها نوعی گردشگری محسوب می‌شود. خانه‌های دوم خانه‌هایی است که توسط خانوارهای ساکن در نقاط دیگر خریداری و یا طولانی‌مدت اجاره می‌شود. چنین خانه‌هایی برای مقاصد تفریحی استفاده می‌شوند و دارای اسامی خانه‌های آخر هفته و خانه‌های تعطیلات نیز هستند (جانستون^{۱۸}، ۱۹۹۵، ص. ۹۵). مؤسسه ابداعات اجتماعی در آمریکا خانه‌های دوم را خانه‌هایی می‌داند که کمتر از ۹۰ روز در هر سال تقویمی اشغال می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۲، ص. ۶۰). چنین سکونت‌گاه‌هایی در نقاط خوش‌آب‌وهوا قرار دارد (آمار و برنجکار، ۱۳۸۹، ص. ۹). خانه‌های دوم در کشورهای صنعتی به عنوان نوعی گذران

اوقات فراغت، استراحت و سکونت موقت مطرح می‌شود (هال و مولر^{۱۹}، ۲۰۰۴، ص. ۹۲). در مقابل خانه‌های دوم در ایران بیشتر به مثابه نوعی تشخیص اجتماعی و یا سرمایه‌گذاری در شرایط بحرانی و البته برخوردار از چشم‌اندازهای زیبای روستایی و شهری مطرح شده‌اند (سعیدی و سلطانی مقدس، ۱۳۹۲، ص. ۳۶).

گردشگری خانه‌های دوم یکی از الگوهای گسترش گردشگری است که از طریق گسترش مالکیت خانه‌های ییلاقی یا خانه‌های تعطیلات حاصل می‌شود (دادورخانی و لاریجانی، ۱۳۹۱، ص. ۸۰) که اگر به نحوی مناسب برنامه‌ریزی و مدیریت شود، می‌تواند به پایداری توسعه در نواحی شهری و روستایی در همه زیرشاخه‌های صنعت گردشگری منجر شود (رضوانی و صفایی، ۱۳۸۴، ص. ۱۳). به طور کلی، همان عواملی که در گسترش گردشگری روستایی نقش داشته، در توسعه خانه‌های دوم نیز مؤثر بوده‌اند. در این رابطه مهاجرت‌های مردم روستایی به شهرها و بازگشت موقت آن‌ها برای فراغت و ملاقات با اقوام و دوستان نقش مؤثرتری در گسترش خانه‌های دوم داشته است

رونق زندگی روستایی، ورود جریان های مثبت اجتماعی از شهرها، نوسازی ساخت‌وساز و بهبود کالبد روستا، بهبود شبکه‌های ارتباطی و افزایش ارتباطات مکانی و نهادینه‌شدن الگوی مناسب زیست‌محیطی اشاره کرد. همچنین، در مورد اثرات منفی می‌توان به مواردی نظیر کاهش ظرفیت تولیدی، به‌ویژه در بخش کشاورزی، بورس بازی املاک و مستغلات و اثر نامطلوب بر روی قیمت زمین و مسکن، عدم موفقیت در سرمایه‌گذاری به دلیل فقدان تعادل بین عرضه و تقاضا، رواج رفتار و هنجارهای بیگانه با جامعه روستایی، قطبی‌شدن الگوی زیست (بومی و غیربومی)، تغییر در چشم‌انداز روستایی و شهری شدن سکونت‌گاه و برهم‌خوردن ساختار سنتی و همگونی ساخت‌وساز در روستا اشاره کرد (رحمانی و خدادادی، ۱۳۹۰، ص. ۲۶).

۴. یافته‌های تحقیق

در بررسی توصیفی یافته‌ها ۲۵/۸ درصد پاسخ‌گویان، زنان و ۷۴/۲ درصد مردان هستند. میانگین سنی پاسخ‌دهندگان برابر با عدد ۳۴/۰۳ است. میزان تحصیلات افراد در قالب شش دسته مورد پرسش قرار گرفت که مدرک دیپلم با ۳۹/۶٪ بیشترین فراوانی و مدرک دکتری با ۱/۵٪ کمترین فراوانی را داشته است. در بررسی مشخصات افراد بر حسب وضعیت شغلی، شغل آزاد با ۳۷/۲٪ بیشترین درصد فراوانی را به خود اختصاص داده است. برای سنجش اثرگذاری گسترش خانه‌های دوم در بخش قمصر، ابتدا برای بررسی تک‌تک متغیرهای تحقیق از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. هدف اصلی این آزمون مقایسه متغیرهای تحقیق با حد وسط است. از آنجا که نماگرهای هر شاخص با طیف لیکرت سنجیده شده‌اند، پس از ترکیب نماگرها و ساختن شاخص، عدد ۳ به عنوان حد متوسط در نظر گرفته شده است و داده‌ها در هر یک از شاخص‌ها با این عدد سنجیده شده است. در آزمون تی تک نمونه‌ای فرض H_0 نشان‌دهنده برابری اثر توسعه گردشگری با عدد سه (حد متوسط) و فرض H_1 نشان‌دهنده عدم برابری با حد متوسط است. در صورتی که فرض صفر رد شود، باید مقادیر حد بالا و پایین استفاده کرد که:

- ۱- هرگاه حد بالا و پایین مثبت باشد، میانگین از مقدار مشاهده‌شده بزرگ‌تر است.
- ۲- هرگاه حد بالا و پایین منفی باشد، میانگین از مقدار مشاهده‌شده کوچک‌تر است (بسحاق، تقدیسی و تقوایی،

(رضوانی، ۱۳۸۲، ص. ۶۱). در ایران به‌ویژه در نواحی کوهستانی و مجاور شهرهای بزرگ و همچنین، در سواحل دریای خزر از چند دهه گذشته خانه‌های دوم یا خانه‌های تعطیلات با هدف گذران اوقات فراغت گسترش یافته است (رضوانی، ۱۳۸۲، ص. ۵۹). بهترین نمونه خانه‌های دوم در ایران در دره جاجرود و اوشان، دامنه‌های شیرکوه یزد، اطراف زاینده‌رود و اطراف شهر کاشان دیده می‌شود (حسینی ابری، ۱۳۸۰، ص. ۲۴۶) که البته گسترش این پدیده در کشورمان به صورت خودجوش و فاقد نظارت و برنامه‌ریزی بوده است. تقاضا برای داشتن اقامتگاه ثانویه در حومه و بیلاقات و در شهرهای بزرگ دیده می‌شود و معمولاً هرچه شهر بزرگ‌تر باشد، تقاضا برای آن بیشتر است. برخی شهرها و روستاها به دلیل وجود بناهای تاریخی، مذهبی و یا ویژگی‌های طبیعی و فرهنگی، بیشتر مورد مراجعه افراد از نقاط دیگر قرار می‌گیرند؛ اما مکان‌یابی و تیپ آن‌ها متفاوت است. در این میان، جاذبه‌های فرحبخش، وجود تپه‌ها، تالاب‌ها و آب‌های جاری و همچنین، وجود خانه‌هایی به بهای نسبتاً ارزان در سرزمین‌هایی که بر اثر مهاجرت‌های جمعی آسیب دیده‌اند، مؤثر افتاده‌اند. با این همه محل استقرار اقامت‌گاه‌های ثانویه ناحیه‌هایی است که به لحاظی ممتازند: روستاهای آفتاب رو، پیش ساحل دره‌ها و مقرهای کوهستانی (شاریه، ۱۳۷۳، ص. ۲۳۸).

مهم‌ترین زمینه‌ها و عوامل کششی انگیزشی و یا رانشی گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی کشور را می‌توان در موارد ذیل خلاصه کرد:

- تفاوت‌های آب‌وهوایی و جغرافیایی؛
- مهاجرت‌های روستایی-شهری؛
- آلودگی محیط زیست و ازدحام بیش از حد جمعیت؛
- بهبود راه‌های ارتباطی و افزایش برخورداری از خودروی شخصی؛

شهرگریزی و گسترش خانه‌های دوم (عنا بستانی و خوش‌چهره، ۱۳۹۴، ص. ۱۱۳).

۳.۳. اثرات خانه‌های دوم

مالکان غیرروستایی و استفاده موقتی از خانه‌های دوم تأثیرات زیادی بر جوامع روستایی دارند که البته در برخی مواقع این تأثیرات سودمند و در برخی موارد منفی هستند. از پیامدهای مثبت می‌توان به افزایش سرمایه‌گذاری، ایجاد مشاغل مرتبط با سازمان حقوقی، تجدید حیات اجتماعی و

شد با مرور منابع و نظر سنجی از کارشناسان متخصص در حوزه گردشگری اثرات در چهار دسته شاخص‌های اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و کالبدی دسته‌بندی شد و به منظور سنجش هر یک از ابعاد از نماگرهای آن استفاده شد. به این منظور ۹ گویه اقتصادی، ۵ نماگر زیست‌محیطی، ۱۴ گویه اجتماعی و ۸ گویه برای بعد کالبدی طراحی شد. در ادامه گویه‌های هر دسته با یکدیگر تلفیق شده و یک شاخص جدید برای هر بعد ایجاد شد و برای بررسی معناداری اثرگذاری هر کدام از شاخص‌های مذکور از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه‌ای در جدول (۴) نشان می‌دهد تأثیرگذاری دو شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی معنی‌دار است.

۱۳۹۴، ص. ۱۲۰). بنابراین، با استفاده از این آزمون معناداری بررسی اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم مورد سنجش قرار گرفته است. نتایج حاصل از کاربرد آزمون تی تک نمونه‌ای در منطقه مورد مطالعه با توجه به سطح معناداری آزمون دلالت بر آن دارد که اثر شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی خانه‌های دوم گردشگری معنادار بوده است. منفی شدن حد بالا و پایین در مورد شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی نشان می‌دهد این اثرات کمتر از میانگین مورد استفاده بوده است؛ اما در مورد ابعاد زیست‌محیطی و کالبدی علاوه بر سطح معناداری ۰/۰۰۰ حد بالا و پایین نیز مثبت است که نشان می‌دهد میزان اثرات در ابعاد مذکور بیش از حد متوسط بوده است. همان‌طور که در قسمت روش تحقیق ذکر

جدول ۴- سنجش اثرات گسترش گردشگری خانه‌های دوم

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

ارزیابی شاخص	Test Value = 3				مقدار T	متغیرهای مورد بررسی
	فاصله اطمینان ۹۵٪		اختلاف میانگین	سطح معناداری		
	حد بالا	حد پایین				
تأیید اثر	-۰/۴۱۳	-۰/۵۹۲	-۰/۵۰۳	۰/۰۰۰	-۱۱/۰۸۶	اقتصادی
تأیید اثر	۱/۴۶۶	۱/۳۷۸	۱/۳۷۲	۰/۰۰۰	۲۸/۹۱۳	زیست‌محیطی
تأیید اثر	-۰/۳۸۴	-۰/۴۲	-۰/۳۵۳	۰/۰۰۰	-۱۰/۰۹۶	اجتماعی
تأیید اثر	۰/۷۰۱	۱/۵۴۴	۰/۶۲۳	۰/۰۰۰	۱۵/۶۱۱	کالبدی

قرار گرفته است. طبق یافته‌های ارائه‌شده در جدول (۴) سطح آماره معناداری آزمون (۰/۰۰۰) نشان‌دهنده عدم برابری میانگین تأثیرات گسترش خانه‌های دوم در بخش قمصر است.

در جدول (۵) بررسی معناداری تفاوت میانگین شاخص‌های معرف اثرگذاری خانه‌های دوم گردشگری در بین هر چهار بعد اثرات مشاهده‌شده اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و کالبدی با بهره‌گیری از آزمون آنوا مورد بررسی

جدول ۵- بررسی معناداری تفاوت بین اثرات مشاهده‌شده

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

شاخص	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره f	سطح معناداری
میان گروهی	۱۹۹/۵۰۸	۳	۶۶/۵۰۳	۱۹۵/۲۸۴	۰/۰۰
درون گروهی	۲۶۷/۰۳۵	۷۸۴	۰/۳۴۱		
جمع	۴۶۶/۵۴۳	۷۸۷			

می‌باشد؛ اما اختلاف مشاهده‌شده بین میانگین متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و کالبدی از لحاظ آماری معنادار نمی‌باشد؛ علاوه بر آن، اختلاف بین شاخص‌های زیست‌محیطی با شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی در همه موارد

در جدول (۶) چهار شاخص مورد بررسی را از لحاظ مشابهت یا اختلاف میانگین با یکدیگر مورد بررسی قرار گرفته است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود اختلاف بین شاخص‌های اقتصادی با شاخص‌های زیست‌محیطی معنادار

کالبدی ناشی از گسترش خانه‌های دوم با میانگین متغیرهای اقتصادی و اجتماعی معنادار نبوده؛ اما با متغیرهای زیست‌محیطی معنادار شده است.

معنادار است. در بررسی انجام‌شده اختلاف شاخص اجتماعی با میانگین متغیرهای اقتصادی و کالبدی معنادار نمی‌باشد؛ اما اختلاف میانگین مشاهده‌شده برای متغیرهای اجتماعی با متغیرهای زیست‌محیطی معنادار شده است. میانگین اثرات

جدول ۶- نتایج آزمون برابری میانگین اثرات

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

شاخص اصلی	سطح معناداری	میانگین تفاوت	سایر شاخص‌ها
اقتصادی	۰/۰۰	-۱/۵۶۳	زیست‌محیطی
	۱/۰۰	-۰/۰۰۵	اجتماعی
	۰/۷۶۴	-۰/۸۱۳	کالبدی
زیست‌محیطی	۰/۰۰	۱/۵۶۳	اقتصادی
	۰/۰۰	۱/۵۵۷	اجتماعی
	۰/۰۰	۰/۷۴۹	کالبدی
اجتماعی	۱/۰۰	۰/۰۰۵	اقتصادی
	۰/۰۰	-۱/۵۵۷	زیست‌محیطی
	۰/۷۱۸	-۰/۸۰۸	کالبدی
کالبدی	۰/۷۶۴	۰/۸۱۳	اقتصادی
	۰/۰۰	-۰/۷۴۹	زیست‌محیطی
	۰/۷۱۸	۰/۸۰۸	اجتماعی

چهار شاخص سنجش اثرات گسترش خانه‌های دوم از لحاظ مشابهت یا اختلاف در میزان اثرگذاری در بخش قمصر به دو دسته تقسیم شده است.

در ادامه به منظور دسته‌بندی اثرات ناشی از گسترش خانه‌های دوم در منطقه قمصر از پس‌آزمون شه‌فه استفاده شده است. این پس‌آزمون امکانی ایجاد می‌کند تا شاخص‌های مشابه از لحاظ اثرات در یک دسته جای گیرند. در جدول (۶)

جدول ۷- دسته‌بندی پس‌آزمون شه‌فه از حیث اثرات

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

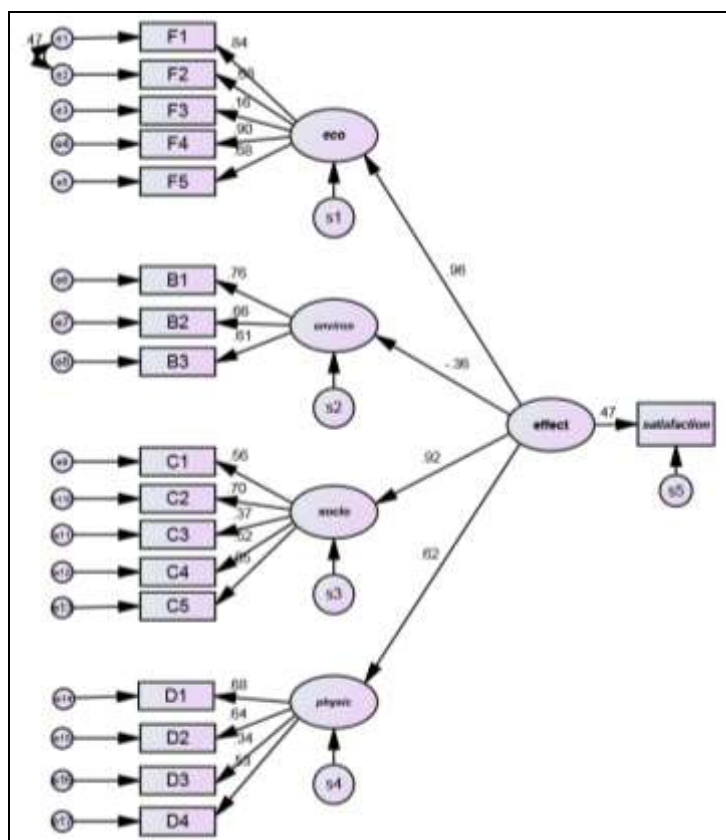
شاخص	تعداد	زیرگروه‌ها در سطح ۰/۰۵	
		گروه دوم	گروه اول
زیست‌محیطی	۱۹۶		۱/۶۲۷
کالبدی	۱۹۸	۲/۷۴۶	
اقتصادی	۱۹۸	۲/۸۰۹	
اجتماعی	۱۹۶	۲/۸۱۴	
سطح معناداری	-	۰/۷۱۸	۱/۰۰

اثرگذاری شاخص‌های مورد بررسی و دسته‌بندی آن‌ها از لحاظ میانگین اثرگذاری، مدل مفهومی پژوهش بر مبنای اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم و میزان تأثیر آن بر رضایت جامعه محلی تشکیل شد. در این راستا از مدل عاملی مرتبه دوم که خود نوعی از مدل‌های معادلات ساختاری هستند،

همان‌گونه که از یافته‌های جدول (۷) مشخص است معیارهای کالبدی، اجتماعی و اقتصادی از میانگین اثرگذاری مشابهی برخوردار بوده و از این حیث در یک دسته جای می‌گیرند؛ اما میانگین اثرات زیست‌محیطی از نظر میزان تأثیرگذاری در یک دسته جداگانه قرار می‌گیرد. پس از بررسی

با ۰/۹۶ دارای بیشترین بار عاملی می‌باشد. عامل اجتماعی بار عاملی ۰/۹۲ را به خود اختصاص داده است و پس از آن مجموعه شاخص کالبدی با بار عاملی ۰/۶۲ قرار گرفته است. همان‌طور که در شکل (۱) نشان داده شده است، توسعه گردشگری خانه‌های دوم در منطقه مورد مطالعه اثرات منفی زیست‌محیطی از خود بر جای گذاشته است که بار عاملی ۰/۳۶ - مؤید این مطلب است و در مخالف جهت تأثیرگذاری سایر شاخص‌های مورد بررسی قرار دارد. شاخص رضایت‌مندی به وسیله یک متغیر مشاهده شده و توسط یک سؤال در قالب طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت سنجیده شده است. برقراری ارتباط ساختاری بین اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم و متغیر رضایت‌مندی نیز مؤید اثرگذاری آن بر میزان رضایت جامعه محلی است. بار عاملی ۰/۴۷ معناداری ارتباط بین گسترش گردشگری خانه‌های دوم گردشگری و رضایت‌مندی جامعه محلی را مورد تأیید قرار می‌دهد.

برای سنجش اثرات گسترش خانه‌های دوم استفاده شده است. مدل‌های عاملی مرتبه دوم به مدل‌هایی اطلاق می‌شود که در آن تعدادی از متغیرهای پنهان، متغیر پنهان دیگری را اندازه‌گیری می‌کنند (بسحاق، ۱۳۹۴، ص. ۱۲۲). در ادامه برای سنجش ارتباط بین اثرات گسترش گردشگری خانه‌های دوم و متغیر رضایت‌مندی جامعه محلی از مدل ساختاری استفاده شده است. ترکیب دو مدل اندازه‌گیری با هدف شناسایی الگوی روابط میان متغیرهای مستقل و وابسته مدل ساختاری را به وجود می‌آورد که مدلی جامع و انعطاف‌پذیر است و با هدف کشف روابط رگرسیونی و هم‌بستگی بین متغیرها مورد توجه قرار می‌گیرد. نتایج حاصل از آزمون مدل عاملی مرتبه دوم نشان می‌دهد که شاخص‌های اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و کالبدی به‌خوبی قادرند اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم را اندازه‌گیری کنند. در شکل (۳) پارامترهای لامدای مدل اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم در حالت استاندارد، نشان داده شده است. عامل اقتصادی

شکل ۳- مدل ساختاری سنجش اثرات گسترش خانه‌های دوم و تأثیر آن بر رضایت‌مندی جامعه محلی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

در جدول (۸) متغیرهای به‌کاررفته در مدل ساختاری است. بررسی اثرات گسترش خانه‌های دوم در منطقه قمصر بیان شده

جدول ۸- متغیرهای نهایی شناسایی شده در مدل عاملی مرتبه دوم

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

کد	شاخص	عامل	لایه اول
F1 F2 F3 F4 F5	افزایش فرصت‌های شغلی و متنوع‌سازی اقتصاد روستایی افزایش میزان درآمد جامعه محلی افزایش قیمت مواد غذایی، گران شدن زمین و دریافت مالیات و عوارض گسترش تولید صنایع دستی بهبود بازار محصولات کشاورزی	اثرات اقتصادی (F)	اثرات گسترش خانه‌های دوم گردشگری در بخش قمصر
B1 B2 B3	افزایش آلودگی منابع آب و خاک افزایش تولید زباله تجاوز به حریم منابع طبیعی (رودخانه‌ها، مراتع، کوه و غیره)	اثرات زیست محیطی (B)	
C1 C2 C3 C4 C5	افزایش مشارکت ساکنان محلی در امور اجتماعی منطقه توسعه و بهبود امکانات آموزشی افزایش درک بومیان از اهمیت چشم‌انداز حفظ آداب و رسوم محلی تغییر در سبک زندگی (الگوی پوشش، گویش و تجمعات) و گسترش رفتار و هنجارهای بیگانه با جامعه محلی	اثرات اجتماعی (C)	
D1 D2 D3 D4	گسترش ارتباطات منطقه بهبود شبکه‌های مواصلاتی (خیابان‌ها و شبکه معابر) تغییر نوع مصالح و سبک معماری بازسازی ابنیه و خانه‌های قدیمی	اثرات کالبدی (D)	
-	رضایت جامعه محلی از توسعه گردشگری	satisfaction	

روابط رگرسیونی موجود در مدل مورد حمایت داده‌های تجربی قرار گرفته‌اند. برقراری رابطه رگرسیونی بین افزایش فرصت‌های شغلی و متنوع‌سازی اقتصاد روستایی با افزایش میزان درآمد جامعه محلی به بهبود شاخص‌های برازش مدل کمک کرده است.

در جدول (۹) مقادیر غیراستاندارد، خطای معیار، نسبت بحرانی و سطح تحت پوشش (مقدار P) نشان داده شده است. نتایج جدول نشان می‌دهد که کلیه پارامترهای لامدا دارای تفاوت معنی‌داری با مقدار صفر می‌باشند. سطح معناداری در کلیه روابط فوق کمتر از ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد کلیه

جدول ۹- وزن‌های رگرسیونی مدل پژوهش

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

سطح معناداری	نسبت بحرانی	خطای معیار	تخمین غیر استاندارد	شاخص‌های به‌کاررفته در مدل و مسیر تأثیر
			1.000	eco <-- effect
***	-3.873	.094	-.365	environ <-- effect
***	6.393	.110	.701	socio <-- effect
***	5.678	.107	.605	physic <-- effect
***	5.922	.108	.640	satisfaction <-- effect
			1.000	F2 <-- eco

ادامه جدول ۹

شاخص‌های به کاررفته در مدل و مسیر تأثیر	تخمین غیر استاندارد	خطای معیار	نسبت بحرانی	سطح معناداری	
F3 <---	eco	.154	.071	2.169	.030
F4 <---	eco	.989	.067	14.685	***
B2 <---	environ	.662	.104	6.361	***
C1 <---	socio	1.000			
C2 <---	socio	1.208	.176	6.850	***
C3 <---	socio	.778	.181	4.290	***
C4 <---	socio	.838	.148	5.643	***
D1 <---	physic	1.000			
D2 <---	physic	1.070	.175	6.107	***
F1 <---	eco	1.000			
F5 <---	eco	.885	.086	10.307	***
B1 <---	environ	1.000			
B3 <---	environ	.591	.095	6.221	***
C5 <---	socio	-.087	.128	-.677	.044
D3 <---	physic	.456	.120	3.784	***
e2 <-->	e1	.227	.051	4.490	***

تلقی می‌شود. همچنین، در جدول فوق مقدار شاخص نسبت اقتصاد برابر با ۰/۸۵۶ است. مقدار شاخص برآزش مقتصد هنجار شده برابر با ۰/۶۵۸ و شاخص برآزش تطبیقی مقتصد برابر با ۰/۷۳۳ است.

برآزش مدل‌های ساختاری به دو صورت برآزش کلی و برآزش جزئی انجام می‌شود. طبق یافته‌های ارائه شده در جدول (۱۰) شاخص خی دو به هنجار برابر است با ۲/۱۸، مقدار ریشه دوم مربعات خطای برآورد برابر با ۰/۰۷۸، شاخص نیکویی برآزش برابر با ۰/۶۵۵ است که مقدار مطلوب برای مدل فوق

جدول ۱۰- شاخص‌های نیکویی برآزش مدل

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

شاخص	علامت اختصاری	مقدار مدل	خوب	قابل قبول	نامناسب
درجه آزادی	۱۳۱	-	-	-	-
خی دو به هنجار	CMIN/DF	۲/۱۸	۱-۳	۳-۵	بیش از ۵
شاخص نیکویی برآزش مقتصد	PGFI	۰/۶۵۵	بالای ۰/۵۵	۰/۵۵-۰/۵۰	کمتر از ۰/۵۰
شاخص نسبت اقتصاد	PRATIO	۰/۸۵۶	بالای ۰/۶۰	۰/۵۰-۰/۶۰	کمتر از ۰/۵۰
شاخص برآزش مقتصد هنجار شده	PNFI	۰/۶۵۸	بالای ۰/۶۰	۰/۵۰-۰/۶۰	کمتر از ۰/۵۰
شاخص برآزش تطبیقی مقتصد	PCFI	۰/۷۳۳	بالای ۰/۶۰	۰/۵۰-۰/۶۰	کمتر از ۰/۵۰
ریشه دوم مربعات خطای برآورد	RMSEA	۰/۰۷۸	کمتر از ۰/۰۵	۰/۰۸-۰/۰۵	بیش از ۰/۰۸

اقتصاد روستایی، افزایش میزان درآمد جامعه محلی، افزایش قیمت مواد غذایی، گران شدن زمین و دریافت مالیات و عوارض، گسترش تولید صنایع دستی و بهبود بازار محصولات کشاورزی اندازه‌گیری شد که هر کدام با بارهای عاملی ۰/۸۴، ۰/۶۸، ۰/۱۶، ۰/۹۰ و ۰/۶۸ قرار دارند. در بین شاخص‌های

برای تشریح نتایج پژوهش حاضر می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- عامل اقتصادی بیشترین سهم را در تبیین اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم به دست آورده است. این عامل توسط شاخص‌های افزایش فرصت‌های شغلی و متنوع‌سازی

ترتیب برابر با ۰/۷۶، ۰/۶۶ و ۰/۶۱ به دست آمده است و نشان‌گر آن است که گسترش گردشگری خانه‌های دوم در بخش قمصر از دید جامعه محلی سبب افزایش آلودگی منابع آب خاک، افزایش تولید زباله و تجاوز به حریم منابع طبیعی (رودخانه‌ها، مراتع، کوه و غیره) شده است.

- در نهایت، یافته‌های حاصل از مدل ساختاری نشان می‌دهد که توسعه توریسم نقش مهمی در رضایت‌مندی ساکنان محلی ایفا کرده است. این اثرگذاری با ۰/۴۷ دارای سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ بوده است. بنابراین، می‌توان گفت با اطمینان ۹۹ درصد توسعه توریسم بر رضایت‌مندی ساکنان محلی منطقه اثرگذار می‌باشد.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر اثرات گسترش گردشگری خانه‌های دوم در بخش قمصر مورد مطالعه قرار گرفته و میزان تأثیر آن بر رضایت جامعه محلی سنجیده شده است. نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه‌ای نشان می‌دهد تأثیرگذاری شاخص‌های اقتصادی، زیست‌محیطی و کالبدی معنی‌دار شده است و گسترش گردشگری خانه‌های دوم بر همه ابعاد ذکر شده تأثیر داشته است. برای بررسی معناداری تفاوت بین اثرات مشاهده‌شده اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و کالبدی از آنالیز واریانس یک‌راهه آنووا استفاده شده است. یافته‌ها نشان‌دهنده عدم برابری میانگین تأثیرات گسترش خانه‌های دوم در بخش قمصر است. پس آزمون شفه نشان‌گر آن است که معیارهای کالبدی، اجتماعی و اقتصادی از میانگین اثرگذاری مشابهی برخوردار بوده و از این حیث در یک دسته جای می‌گیرند؛ اما میانگین اثرات زیست‌محیطی از نظر میزان تأثیرگذاری در یک دسته جداگانه قرار می‌گیرد.

برای تبیین مفهوم اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم مدل مفهومی پژوهش در غالب شاخص‌ها و عامل‌های اثرات گسترش گردشگری خانه‌های دوم طراحی و مورد ارزیابی قرار گرفت. یافته‌های حاصل از مدل مرتبه دوم نشان‌دهنده آن است چهار عامل اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و کالبدی قادرند اثرات را اندازه‌گیری کنند که عامل اقتصادی بیشترین سهم را در تبیین اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم به دست آورده است. عامل اجتماعی با بار عاملی ۰/۹۲ در جایگاه دوم تبیین اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم قرار گرفته است. سومین دسته اثرات ناشی از توسعه گردشگری خانه‌های

فوق اثر گسترش خانه‌های دوم گردشگری بر گسترش تولید صنایع دستی، افزایش فرصت‌های شغلی و متنوع‌سازی اقتصاد روستایی و به دنبال آن افزایش میزان درآمد جامعه محلی و بهبود و رونق بازار محصولات کشاورزی شده است.

- بار عاملی اثرات اجتماعی توسعه گردشگری خانه‌های دوم ۰/۹۲ به دست آمده است. این عامل با پنج شاخص تغییر در سبک زندگی (الگوی پوشش، گویش و تجمعات) و گسترش رفتار و هنجارهای بیگانه با جامعه محلی با بار عاملی ۰/۸۵، توسعه و بهبود امکانات آموزشی با بار عاملی ۰/۷۰، افزایش مشارکت ساکنان محلی در امور اجتماعی منطقه با بار عاملی ۰/۵۶، حفظ آداب و رسوم محلی با بار عاملی ۰/۵۲ و افزایش درک بومیان از اهمیت چشم‌انداز با بار عاملی ۰/۳۷ سنجیده شده است. تجربیات گوناگون نشان داده که گردشگری فرهنگ و جامعه میزبان گردشگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد. گردشگری از میراث فرهنگی منطقه حفاظت می‌کند و همچنین، زمینه حفظ و ارتقای الگوهای فرهنگی در زمینه‌های موسیقی، رقص، تئاتر، لباس، هنر و صنایع دستی، آداب و رسوم، سبک زندگی و سبک معماری را که از جمله جاذبه‌های مهم گردشگری است، فراهم می‌سازد.

- اثرات کالبدی ناشی از حضور خانه‌های دوم در منطقه با استفاده از چهار نماگر مورد بررسی و سنجش قرار گرفته است. این شاخص ۰/۶۲ اثرات گسترش گردشگری خانه‌های دوم را تبیین می‌کند. در این شاخص نماگر گسترش ارتباطات منطقه با بار عاملی ۰/۶۸ بیشترین نقش را در تبیین اثرات کالبدی به خود اختصاص داده است و پس از آن بهبود شبکه‌های مواصلاتی (خیابان‌ها و شبکه معابر) با بار عاملی ۰/۶۴ قرار می‌گیرد. بازسازی ابنیه و خانه‌های قدیمی با بار عاملی ۰/۵۳ سومین نماگر کالبدی متأثر از توسعه گردشگری خانه‌های دوم گردشگری در منطقه مورد مطالعه است و تغییر نوع مصالح و سبک معماری با بار عاملی ۰/۳۴ در انتهای فهرست اثرات کالبدی قرار می‌گیرد.

- بررسی اثرات زیست‌محیطی توسعه گردشگری خانه‌های دوم با شاخص‌های افزایش آلودگی منابع آب و خاک، افزایش تولید زباله و تجاوز به حریم منابع طبیعی (رودخانه‌ها، مراتع، کوه و غیره) مورد ارزیابی قرار گرفته و بار منفی محاسبه‌شده نشان‌گر اثرات منفی زیست‌محیطی توسعه گردشگری در منطقه است. بار عاملی هر یک از متغیرهای ذکر شده به

تغییر در سبک زندگی، الگوی پوشش، گویش و تجملات و گسترش رفتار و هنجارهای بیگانه با جامعه محلی نیز مشاهده می‌شود که توجه به آموزش و فرهنگ روستاییان می‌تواند در کاهش اثرات منفی اجتماعی و فرهنگی گردشگری سرلوحه برنامه‌های توسعه گردشگری روستایی قرار گیرد. برای کاهش اثرات مخرب زیست‌محیطی توسعه خانه‌های دوم در منطقه نیز لازم است با اعمال تدابیر مختلف، اثرات منفی گردشگری را کاهش داد. از جمله کارهایی که می‌توان انجام داد بالابردن سطح فرهنگ و آگاهی مردم، چه مردم بومی و چه گردشگران در زمینه حفظ محیط زیست است. در این زمینه پیشنهاد می‌شود، جهت توسعه توریسم در بخش قمصر که استعدادهای طبیعی بیشتری در زمینه گردشگری وجود دارد، به نکات قوت و ضعف جهان‌گردی و اثرات متقابل آن با محیط زیست و پوشش‌های طبیعی و اکوسیستم‌ها، توجه ویژه‌ای از طرف مراکز دولتی و بخش‌های خصوصی صورت پذیرد.

یادداشت‌ها

1. Seasonal Suburbanization
2. Benjamin S. Weagraff
3. Wang
4. Sari, Hujala, Sato
5. Ruokolahati
6. Salo, Garrjia, Rigal-I-Tprrrent, Villa, Fluvia
7. Liu
8. Kedah
9. Kaltenborn, Oddgeir
10. Vepsäläinen and Pitkänen
11. Rye
12. Kondo, Rivera, Rullman
13. Gallent
14. Kee Mun Wong & Ghazali Musa
15. Probel based
16. Phenomenological method
17. NVivo
18. Johnston
19. Hall and Muller
20. Hoogendoomand et al

References

1. Amar, T., & Berenjkar, A. (1388/2009). Analysis the geographical spread of second homes in rural areas Bandar Anzali Township after the Islamic Revolution. *Journal of Geographical Perspective*, 4(9), 7-25. [In Persian]
2. Anabestani, A. (1388/2009). Physical Impacts of second homes on the development of rural settlements:

دوم با بار عاملی ۰/۶۲ بر ابعاد کالبدی دلالت داشته و اثرات زیست محیطی رتبه چهارم را به خود اختصاص داده است. همچنین، یافته‌های حاصل از مدل ساختاری نشان می‌دهد که توسعه توریسم نقش معناداری در رضایت‌مندی ساکنان محلی ایفا کرده است.

بیشترشدن سهم عوامل اقتصادی در تبیین اثرات اقتصادی خانه‌های دوم با نتایج تحقیق رضوانی، اکبریان رونیزی و بدری (۱۳۹۰) در نواحی روستایی شهرستان شمیرانات همسویی داشته است. همچنین، با یافته‌های پژوهش عنابستانی، بوذرجمهری و صاحبکار (۱۳۹۱) در بررسی پیامدهای اجتماعی و اقتصادی توسعه گردشگری خانه‌های دوم در دهستان شیرین‌دره مبنی بر رابطه مثبت و مستقیم بین توسعه گردشگری خانه‌های دوم و تغییرات در ابعاد اجتماعی و اقتصادی در سطح روستاهای منطقه سنخیت داشته است؛ اما برخلاف یافته‌های فاضل‌نیا، کیانی، رمضان‌زاده لسبویی و افشار عمرانی (۱۳۹۰) در تحلیل اثرات خانه‌های دوم بر ساختار روستای توریستی برسه در شهرستان تنکابن که رضایت جامعه محلی را پایین تر از متوسط بیان کرده است، در منطقه مورد مطالعه بین اثرات توسعه گردشگری خانه‌های دوم رضایت جامعه میزبان ارتباط مثبت و معناداری مشاهده شده است.

از نتایج و یافته‌های تحقیق می‌توان چنین استنباط کرد گسترش فرصت‌های گردشگری می‌تواند نقش مهمی در ایجاد اشتغال و بهبود فرصت‌های شغلی منطقه مورد مطالعه ایفا کند. بنابراین، با توجه بیشتر به آن می‌توان چرخه اقتصادی منطقه را به خوبی به گردش درآورد. به لحاظ این که گردشگری از لحاظ اقتصادی سبب ایجاد اشتغال و کاهش بیکاری و افزایش درآمد می‌شود، در بسیاری از کشورهای پیشرفته امروزه گردشگری نیروی اصلی بهبود و رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه محسوب می‌شود و با فراهم آوردن فرصتی راهبردی به اقتصاد محلی تنوع می‌بخشد و ایجاد درآمد کرده و باعث افزایش ارزش منابع واردشونده به محیط محلی می‌شود. در بعد اجتماعی علی‌رغم اثرات مثبت اجتماعی و فرهنگی اثرات منفی هم‌چون

- A Case Study of Mashhad country village. *Journal of Rural & Development* 12(4), 149-166. [In Persian]
3. Anabestani, A. (1389/2010). The formation process of second homes in rural areas and the factors influencing it (Case Study: West highland villages of Mashhad). *Journal of Human Geography Research*, (74), 103-117. [In Persian]
 4. Anabestani, A., Bouzarjomehri, K., & Sahebkar, N. (1391/2012). Social and economic consequences of second homes tourism development in rural areas (Case study: Shirindareh Dehestan, Quchan County). *Journal of Research and Rural Planning*, 1(1), 97-123. [In Persian]
 5. Boshagh, M. R., Taghdisi, A., & Taghvaei, M. (1394/2015). A model to explain poverty in rural areas (Case Study: Chaharmahal and Bakhtiari Province). *Journal of Research and Rural Planning*, 4(11), 115-126. [In Persian]
- Boshagh, M.R. (1394/2014). *Structural equation modeling in humanities* (1th Ed.). Tehran: Sociologist's Publication. [In Persian]
6. Dadvar khany, F., & Mohammadzadeh Larijani, F. (1392/2013). Evaluation of economic and social Consequences of tourism second homes (Case study: Country village of Eastern Bandpay township of Babol). *Journal of Human Geography Researches*. 45(4), 75-102. [In Persian]
 7. Einali, J., & Romiani, A. (1394/2015). Analysis the effects of second homes tourism in rural areas (Case Study: Hesar Valiasr Dehestan, Buin Zahra County). *Journal of geographic Space*, 15(49), 115-136. [In Persian]
 8. Esmailzadeh, H., Sarrafi, M., & Tavakkolinia, J. (1390/2011). Analytical approach to tourism in local communities. *Journal of Environmental Sciences*, 9(2), 119-142. [In Persian]
 9. Fazelnia, Gh., Kiani, A., Ramezandadeh Lasboiy, M., & Afshar Omrani, A. (1390/2011). Analyze the effects of second homes, on tourist village's structure of the host society attitude (Case study Barseh village, Tonekabon County). *Journal of Geographical Perspective*, 6(15), 102-119. [In Persian]
 10. Fesharaki, P. (1373/1994). *General rural geography* (1th Ed.). Tehran: Payam Noor University press. [In Persian]
 11. Firouznia, GH., Rokn Aldin Eftekhari, A., & Vali Khani, M. (1390/2011). The consequences of the spread of second homes in rural areas: rural Tarroud Damavand Rural district. *Journal of Geography*, 8(31), 149-170. [In Persian]
 12. Galin Moghaddam. Kh. (1388/2009). The formation and spread of second homes in forest areas - mountainous north of the country. *Journal of Geographical Perspective*, 4(9), 210-191. [In Persian]
 13. Gallent, N. (2015). Bridging social capital and the resource potential of second homes: The case of Stintino, Sardinia. *Journal of Rural Studies*, 38(1), 108-99.
 14. Governor of Kashan County. (1395/2016). *Information about Kashan County*. Retrieved 2016, December 25, from <http://kashan.gov.ir/> [In Persian]
 15. Hall, C.M., & Muller, D.K. (Eds.). (2004). Tourism, Mobility and Second Homes. *Tourism*, 15, 304.
 16. Hoseini Abary, H. (1380/2001). *Introduction to Iran's rural geography*. Isfahan: University of Isfahan publication. [In Persian]
 17. Johnston, R. j (1988). *Dictionary of Human Geography* (2th Ed.). Black well: oxford.
 18. Kaltenborn, P., & Oddgeir, A. (2009). Amenity Development in the Norwegian Mountains Effects of Second Home Owner Environmental Attitudes on Preferences for Alternative Development Options. *Landscape and Urban Planning*, 91, 195-201.
 19. Khoshfar, GH., Abdollah pour, M., & Karim zadeh, S. (1390/2011). Investigating the Impact of Tourism of Second Homes on Social Capital (Case Study: Villages Lirehsar and Siavarz city Tonkabon). *Journal of Planning and Tourism Development*, 1(2), 152-131. [In Persian]
 20. Khosravinezhad, M. (1387/2008). *The effect of second homes on development of Baghbahadoran (Isfahan)*. (Unpublished master's thesis), University of Isfahan, Isfahan, Iran. [In Persian]
 21. Kondo, M.C., Rivera, R., & Rullman Jr, S. (2012). Protecting the idyll but not the environment: Second homes, amenity migration and rural exclusion in Washington State. *Landscape and Urban Planning*, 106(2), 174-182.
 22. Liu, A. (2006). Tourism in Rural Areas: Kedah, Malaysia. *Tourism Management Journal*, 4 (27), 878-889.
 23. Mahdavi Hajilooyi, M., Ghadiri Masoom, M., & Sanayi, M. (1378/1999). The impact of second homes on the economic, social structure of Kelar dasht area. *Journal of Human Geography Researches*, (65),

- 19-31. [In Persian]
24. Qadiri Massoum, M., Heydari, Z., & Ramezandadeh Lasbouey, M. (1391/2012). Second home tourism and immigration aspects (Case study: Dohraz rural areas, Tonekabon County). *Journal of Rural Development*, 1(1), 53-70. [In Persian]
25. Rahnamaie, M.T., Farhoodi, R., Dytman, A., & Ghadami, M. (1387/2008). Bearing capacity of Tourism destination with an emphasis on host community (Case Study: The City GPS). *Journal of Human Geography Research*, 40 (66). 17-33. [In Persian]
26. Rezvani, M. (1382/2003). Analysis of the development of second homes in rural areas (Case Study: Tehran's northern rural areas). *Journal of Geographical Researches*, (45), 59-73. [In Persian]
27. Rezvani, M., & Safaie, J. (1384/2005). Second home tourism and its effects on rural areas: opportunity or threat (Case Study: Rural areas north of Tehran). *Journal of Geographical Researches*, (54), 109-121. [In Persian]
28. Rezvani, M., Akbarian Ronizi, S., & Badri, S. (1390/2011). Comparative analysis of the economic impacts of tourism, second homes with daily tourism on rural areas, with a sustainable development approach (Case Study shemiranat city, Tehran province). *Journal of Rural studies*, 2(4), 35-62. [In Persian]
29. Rezvani, M., Badri, S., Sepahvand, F., & Akbarian Ronizi, S. (1391/2012). Second home tourism and its impact on improving the quality of life of rural residents (Case study: Rudbar Qasran district, Shemiranat township). *Journal of Urban and Regional Studies and Research*, 13, 23-40. [In Persian]
30. Saeedi, A., & Soltani Moghaddas, R. (1392/2013). The role of second homes in tourism and capital flows in rural areas Case study: Khorasan Razavi Binalud area. *Quarterly Geography*, 11 (36), 33-53. [In Persian]
31. Salo, A., Garriga, A., Rigall-I-Torrent, R., Vila, Mar., & Fluvia, M. (2014). Do implicit prices for hotels and second homes show differences in tourists' valuation for public attributes for each type of accommodation facility? *International Journal of Hospitality Management*, 36, 120-129.
32. Sari, J., Hujala, M., & Satu, P. (2014). Owners of second homes, locals and their attitudes towards future rural wind farm. *Journal of Energy Policy*, 73, 460-450.
33. Seiydaei, S.E., Khosravinezhad, M., & Kiani, S. (1389/2010). The impact of second homes on the development of the region Baghbahadoran: Lenjan city. *Journal of Urban Studies & Regional Research*, 1(4), 19-36. [In Persian]
34. Shahidi, M. sh., Ardestani, Z., & Goudarzi, M.M. (1388/2009). Check Effects of tourism planning in rural areas. *Journal of Human Geography*, 41(67), 99-113. [In Persian]
35. Sharif-zadeh, A., & Moradi nejad, H. (1381/2002). Sustainable development and rural tourism. *Socio-Economic Monthly Jihad*, 251&250, 53. [In Persian]
36. Shariyeh, Jh. P. (1373/1994). *Towns and villages*, (S. Sahami, Trans.). Mashhad: Nika publication. [In Persian]
37. Statistical Center of Iran. (2011). *General population and housing census of Kashan County*. Tehran: SCI Publication [In Persian]
38. Wang, X. (2006). *The Second Home Phenomenon in Haikou*. China: University of Waterloo. Ontario. Canada.
39. Weagraff, B.S. (2004). *The Contribution of Second Homes to Rural Economies. A thesis in Agricultural, Environmental, and Regional Economics*. Master of Science the Pennsylvania State University.
40. Wong, K., & Ghazali, M. (2015). Challenges of international retirees in second home destination: A phenomenological analysis. *Tourism Management Perspectives*, (15), 81-90.
41. Zali, N., & Esmail-Zadeh, Y. (1394/2015). The potential for tourism development with sustainable development approach in the border city of Urmieh. *Journal of Geography and Environmental planning*, 5(14), 89-104. [In Persian]